

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผล การวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 40 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียนที่ทำหน้าที่ประธานกลุ่มโรงเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มโรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน และ ครูผู้สอนที่ทำหน้าที่เป็นเลขานุการกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มโรงเรียนละ 1 คน รวม 20 คน
2. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด ได้แก่แบบสัมภาษณ์ที่มี วิศวกรรมสร้าง และแบบวิเคราะห์เอกสาร
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ต่าง ๆ ด้วยตนเอง จากประธานกลุ่มโรงเรียน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และ เลขานุการกลุ่มโรงเรียน จำนวน 20 คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลจากเอกสารสัมภาษณ์หาค่าความถี่ คำร้อยละ และ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ส่วนข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร นำเสนอโดยการ แจกแจงความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุระหว่าง 46-50 ปี อายุราชการตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน มีตั้งแต่ 1 ปีถึง 5 ปี และมีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี สำหรับการได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าส่วนใหญ่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ยังไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมาก่อน แต่ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกิจกรรมการปลูกต้นไม้ และการรณรงค์ช่วยกันรักษาความสะอาดในวันสำคัญต่าง ๆ

ตอนที่ 2 สภาพทั่วไปในการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า

2.1 โดยทั่วไป พบว่า ได้มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในการวางแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ โดยผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ ทั้งนี้ได้มีการจัดลำดับความสำคัญของสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาและได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยอาศัยข้อมูลจากนโยบายต้นสังกัดแล้วนำมาจัดแผนงาน/โครงการต่อเนื่องปีต่อปี ตามปฏิทินการปฏิบัติงาน มีการมอบหมายให้ครูเป็นผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่โรงเรียนจัดเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ การปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ การรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อม โดยวิธีการจัดป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการและประชาสัมพันธ์ผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้โรงเรียนได้มีการนิเทศและติดตามผลการดำเนินงาน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้สังเกตและการสอบถามการปฏิบัติงานของครู

2.2 สภาพการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า มีการเตรียมบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีจิตสำนึกในความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ พัฒนา ป้องกันและแก้ไขสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยการจัดหาเอกสารได้ศึกษา ด้วยตนเอง ตลอดจนมีการนิเทศ แนะนำ และช่วยเหลือครูอย่างต่อเนื่อง

2.3 สภาพการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า ได้มีการเตรียมบริเวณเพื่อทำสวนหย่อม ปลูกต้นไม้ ส่วนกิจกรรมที่จัดได้แก่ การจัดให้มี สถานที่ประกอบอาหาร ขายอาหาร และรับประทานอาหาร สำหรับนักเรียนอย่างถูกสุขลักษณะและการจัดให้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคารเรียน และบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน มีการจัดแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้สะอาดและเพียงพอ ตลอดจนการจัดห้องน้ำ ห้องส้วม ทางระบายน้ำที่ถูกสุขลักษณะ

2.4 สภาพการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ได้มีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์ โดยเฉพาะการจัดหาเอกสารประกอบเพื่อนำไป สอดแทรกบูรณาการกับการเรียนการสอนตามปกติ นอกจากนี้ ได้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ได้แก่ การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมรักษาความสะอาดเนื่องในวันสำคัญ

2.5 สภาพการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือแก่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีการเตรียมบุคลากรเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในวันสำคัญ และการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนได้มีการจัดไปดูลานนอกสถานที่ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการฝึกความเป็นผู้นำ การเข้าค่ายฝึกปฏิบัติการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.6 สภาพการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมร่วมกับสมาคมหรือชมรมต่าง ๆ เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ได้มีการใช้เอกสารช่วยในการติดต่อข่าวสาร และมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น

ตอนที่ 3 ปัญหาการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร พบว่า ครูและบุคลากรไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาและขาดงบประมาณ
2. ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ พบว่าไม่มีห้องสำหรับดำเนินโครงการ บริเวณโรงเรียนยังมีน้ำท่วมขังเนื่องจากเป็นปัญหาที่เกินขีดความสามารถ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับมีน้อย การจัดบริการน้ำดื่มน้ำใช้ยังไม่เพียงพอและขาดงบประมาณ
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ขาดงบประมาณในการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมออกเผยแพร่
4. ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือกับชุมชน พบว่า ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดทัศนศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน และบุคลากรของโรงเรียนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนเท่าที่ควร
5. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงาน ชมรม หรือสมาคมที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมไม่เป็นระบบ องค์กร ชมรมหรือสมาคมที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงานด้านสิ่งแวดล้อมมีน้อย และบุคลากรขาดความรู้และประสบการณ์ในการประสานงาน

ตอนที่ 4 สรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า

1. โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ ได้จัดทำขึ้นมีทั้งหมด 30 โครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อสร้างระเบียบวินัย ความรู้ การปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล และต้นสังกัดในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้บรรลุเป้าหมาย โดยกำหนดให้คณะกรรมการเป็นผู้รับผิดชอบ มีขั้นตอนในการดำเนินการตามลำดับ คือ ประชุมบุคลากรเพื่อมอบหมายงาน ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดอบรมครู มอบหมายให้ครูและนักเรียนรับผิดชอบในบริเวณต่าง ๆ จัดทำป้ายนิเทศ เขียนคำขวัญ ฉายวีดีโอ สไลด์ ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตกแต่งบริเวณโรงเรียน จัดนิทรรศการ พาครูไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ ร่วมมือกับ

ชุมชนในการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่าง ๆ จัดสัปดาห์รณรงค์รักษาความสะอาด และสร้างเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานในปีต่อไป พร้อมทั้งมีการประเมินผล โครงการด้วย

2. ปฏิทินการปฏิบัติงาน พบว่า

โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นระยะยาวตลอดปีการศึกษา

3. บันทึกรายงานการประชุม พบว่า

โรงเรียนกลุ่มโรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดการประชุมตามปกติเดือนละครั้ง โดยใช้เวลาในการประชุมประมาณ 1-2 ชั่วโมง บุคลากรที่เข้าประชุมประกอบด้วยผู้บริหาร คณะครู และนักการภารโรง มีการประชุมเกี่ยวกับการดำเนินการตามโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประมาณ 2-3 ครั้ง ประชุมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ประมาณ 5-6 ครั้ง ผลบันทึกการประชุม โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการตามมติที่ประชุม

4. คำสั่งมอบหมายการปฏิบัติงาน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีคำสั่งมอบหมายการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นลายลักษณ์อักษร โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

5. บันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำรายงานการปฏิบัติงาน โดยทำเป็นเอกสารรายงานเสนอต้นสังกัดและจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้ผู้ปกครองรับทราบ

อภิปรายผล

1. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในความจำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ พัฒนา ป้องกันและแก้ไขสิ่งแวดล้อมทำในโรงเรียนและชุมชน โดยจัดหาเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้ครู และบุคลากรได้ศึกษาด้วยตนเอง จัดประชุมชี้แจง ให้คำปรึกษา แนะนำ จัดให้ครูได้เข้ารับการอบรม แต่งตั้งคณะกรรมการช่วยกันดูแลรับผิดชอบในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งศึกษาดูงานนอกสถานที่เกี่ยวกับการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนและชุมชนที่เป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็น

แนวทางการปฏิบัติที่มีความเหมาะสม โดยการใช่วิธีการหลาย ๆ วิธีการในการพัฒนาคน เพราะคนทุกคนมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ ค่านิยม ประสบการณ์ในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาจะต้องมีการวิเคราะห์ภูมิหลังและความต้องการของเราด้วย จึงจะประสบผลสำเร็จ และจากการที่คนมีความแตกต่างกันของความพอใจนี้เองจึงควรต้องใช้วิธีการที่แตกต่างกันในการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ (อรุณ รักธรรม, 2534)

2. ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ มีการจัดกิจกรรมในหลายลักษณะสวนหย่อม บล็อกต้นไม้ การจัดให้มีที่ประกอบอาหาร ขายอาหาร และรับประทานอาหาร สำหรับนักเรียนอย่างถูกสุขลักษณะ การจัดให้มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับหน้าอาคาร และบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน มีการจัดแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ให้สะอาดอย่างเพียงพอ ตลอดจนการจัดห้องน้ำห้องส้วม ทางระบายน้ำที่ถูกสุขลักษณะนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการจัดสภาพแวดล้อมได้ดี โดยเฉพาะการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อตกแต่งอาคารและบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนนั้น เป็นการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) พันส์ หันนาคินท์ (2524) กิติมา ปริติดิติก (2530) ภิญญู สาธร (2526) และหวน ฟินรุพันธ์ (2528) ได้กล่าวถึงความสำคัญในเรื่องนี้ว่าเป็นการสร้างทัศนคติที่ดี ความร่มเย็น ความสะอาด และความสง่างามให้แก่ตัวอาคารเรียน อีกทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีและเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

ส่วนการจัดที่ประกอบอาหาร ขายอาหาร และรับประทานอาหารได้ถูกสุขลักษณะนั้น สอดคล้องกับที่ จรินทร์ ธานีรัตน์ (2529) ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ (2525) และพัฒน์ สุขจันทร์ (2527) ได้กล่าวถึงการจัดสุขาภิบาลอาหารไว้ว่าเป็นการจัดสถานที่ในการเตรียมอาหาร รับประทานอาหารความสะอาดเกี่ยวกับอาหาร เพื่อป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ

การจัดจัดหาแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอแก่นักเรียนนั้น ทางโรงเรียนได้จัดไว้ให้อย่างเพียงพอแล้วนั้น รวีวรรณ ฐัมชัย และ ณรงค์ ฌ เชียงใหม่ ยังได้กล่าวให้การสนับสนุนว่า จะต้องคำนึงถึงคุณภาพของน้ำอีกด้วย

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการนำหลักสูตรที่อยู่ในรูปเล่มไปใช้ในการปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนด คือ การสอนนั่นเอง โดยมีอุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ

- 3.1 คู่มือหลักสูตร
- 3.2 ตำราเรียนที่ใช้ประกอบการสอน
- 3.3 การวางแผนการสอน
- 3.4 แบบการสอน
- 3.5 วิธีประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนสวนใหญ่ได้ดำเนินการสอนโดยวิธีการสอดแทรกและบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนตามปกติ และปฏิบัติร่วมกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรอื่น ๆ ในลักษณะของการบรรยาย การอภิปราย การกำหนดให้ไปค้นคว้าหรือทดลอง

ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสอนได้ตามโอกาสเหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัทิน ชอหะซัน (2521) ที่พบว่า การเรียนการสอนด้วยการหล่อหลอมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันในระดับประถมศึกษา ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าการเรียนการสอนที่แยกเนื้อหาออกเป็นเรื่อง ๆ

4. ด้านการเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขสิ่งแวดล้อมของชุมชน นั้นเป็นการแสดงถึงความก้าวหน้าและความเจริญให้แก่ชุมชน นอกจากนี้ความร่วมมือจากชุมชนทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียน จัดความขัดแย้ง สร้างความเชื่อถือและความรู้สึกนึกคิดของชุมชน การให้ความร่วมมือกับชุมชน เป็นมุมมองหนึ่งที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนสวนใหญ่มีการเตรียมบุคลากร เพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าว บ่งชี้ได้ว่าโรงเรียนดำเนินการเป็นผู้นำ และร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม การที่โรงเรียนสามารถเป็นผู้นำชุมชนในด้านบุคลากร วิชาการ อาคารสถานที่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน ย่อมทำให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มานิต เรืองรัตน์ (2526) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานครมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมยอมลงใจให้นักเรียนค้นคว้าและ มีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการอนุรักษ์พัฒนา ป้องกันและแก้ไขสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง และจัดทำ เอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมออกเผยแพร่ นั้น นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ โรงเรียน ไปในตัวด้วย เพราะทำให้เกิดการประสานงานอย่างกว้างขวาง โดยการประสานงานกับหน่วยงาน อื่น ๆ ในรูปแบบของเอกสาร ป้ายนิเทศ การจัดกระจายเสียงตามสาย โดยการจัดการประกวด คำขวัญ เรียงความ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้นักครูเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรมโครงการ Think Earth โลกสวยด้วยมือเรา ตาวิเศษ ฯลฯ

ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การดำเนินการของโรงเรียนที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานเพื่อให้ หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการบริหารงาน ของโรงเรียนมีหน้าที่เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนในด้านวิชาการ บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ (2534) ได้ศึกษาสภาวะทางสุขภาพของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า โดยส่วนรวมแล้วสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน และสภาพแวดล้อมทาง บ้านมีความสัมพันธ์กับสุขภาพของนักเรียนทุกด้าน และสุณี ททัษอารีรักษ์ (2531) ได้ศึกษาพบว่า ลูกเสือที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม มีบทบาทที่เป็นจริงมากกว่าลูกเสือที่ไม่เคยเข้าร่วม กิจกรรม

เมื่อพิจารณาแล้วสรุปได้ว่า การลงมือปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลในการช่วย แก้ไขการละเลยต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม วิธีการปฏิบัติที่โรงเรียนเป็นแหล่งข้อมูลและ เผยแพร่ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม จึงถือว่าการชี้แนะให้บุคคลหรือหน่วยงานในชุมชนอื่นที่เกี่ยวข้อง หันมาให้ความสนใจและร่วมพัฒนาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รูปแบบที่ปฏิบัติของโรงเรียนในด้านนี้ยังไม่ ชัดเจนว่าได้ดำเนินการในเรื่องอะไร บรรลุผลอย่างไร มีวิธีปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เมื่อประสบ ปัญหาในการดำเนินการในด้านพัฒนาป้องกันและแก้ไขด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน

อนึ่ง ปัญหาการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบ คือ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีห้องสำหรับดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ บริเวณโรงเรียนมีน้ำท่วมขัง การปลูกไม้ดอกไม้ประดับยังมีน้อย เนื่องจากการขาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน และทางโรงเรียนได้พยายามดำเนินการแก้ไข โดยการขอความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานต่างสังกัด เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการช่วยดำเนินการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร พบว่า จำนวนผู้ที่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีน้อย โรงเรียนควรจัดให้ครูได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากขึ้น โดยหน่วยงานในระดับ จังหวัด อำเภอ หรือกลุ่มโรงเรียนเป็นผู้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเอง เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ และเวลาในการดำเนินการ และข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และบุคลากร
2. ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ พบว่า การปลูกไม้ดอกไม้ประดับยังมีน้อย ดังนั้นโรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการจัดดำเนินการในด้านนี้ให้มากขึ้น โดยพยายามให้นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในด้านนี้ด้วย
3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า มีปัญหาในเรื่องงบประมาณในการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมออกเผยแพร่ โรงเรียนควรแก้ปัญหาโดยการขอบริจาคเงินของวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษ หมึกโรเนียว จากหน่วยงานชมรม หรือสมาคมที่เกี่ยวข้อง
4. ด้านการเป็นผู้นำ และให้ความร่วมมือแก่ชุมชน พบว่า บุคลากรของโรงเรียนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนเท่าที่ควร โรงเรียนควรส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนโดย การจัดงานพบปะสังสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดงานชุมชนศิษย์เก่า จัดการแสดงของนักเรียน เป็นต้น
5. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ยังไม่เป็นระบบ โรงเรียนควรส่งบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ, เข้ารับการอบรม

ข้อเสนอแนะสำหรับ การวิจัยในอนาคต

จากการวิจัย พบว่า การบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนส่วนใหญ่เน้นหนักไปทางด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ ซึ่งมีหลักฐานทางเอกสารปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในรูปของโครงการ ปฏิทินการปฏิบัติงาน บันทึกการประชุม คำสั่งมอบหมายงาน และบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และจากการสังเกตอาคารและบริเวณโรงเรียนเมื่อไปเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการพัฒนาได้ไม่ครอบคลุมทั่วถึงทุกด้านตามแนวทางการดำเนินงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมในระดับกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน ดังนั้นจึงควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

1. การศึกษาการบริหารงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมทุกด้าน
2. การศึกษาการจัดรูปแบบการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เหมาะสมแก่สภาพ

ของท้องถิ่น